Vankiterveydenhuollon yksikkö

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys laiksi sukupuolen vahvistamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

LISÄSELVITYS

Lakivaliokunta on pyytänyt lisäselvitystä transsukupuolisten vankien sijoittamiseen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi on pyydetty kannanottoa sukupuoli-identiteetin lääketieteellisen arvioimisen tarpeesta ennen sukupuolen oikeudellisen vaihtamisen hakemista.

Keskustelussa nousi esille, että Britanniassa on jouduttu pohtimaan, voidaanko naisvankiloihin sijoittaa transsukupuolisia henkilöitä, joilla on miehen sukupuolielimet. Britanniassa on herättänyt paljon keskustelua tapaus, jossa mieshenkilö vaihtoi vankilassa sukupuolen naiseksi ja syyllistyi naisvankilaan siirtymisen jälkeen kahden naisvangin raiskaukseen. Hän oli syyllistynyt seksuaalirikoksiin aikaisemminkin. Britanniassa on oikeuden päätöksellä linjattu, että sukupuoltaan naiseksi vaihtaneet vangit tulee sijoittaa naisvankilaan. Britanniassa on nyt kuitenkin käynnistetty lakimuutoksen laatiminen, jotta miehen sukupuolielimet omaavia naisvankeja ei enää sijoitettaisi naisvankiloihin. Lisäksi on ryhdytty perustamaan erillisiä pieniä osastoja transsukupuolisille vangeille. Myös USA:ssa on jouduttu pohtimaan samankaltaisia kysymyksiä, kun New Jerseyn vankilassa transsukupuolinen henkilö saattoi kaksi naisvankia raskaaksi.

Britannian vankiloissa on tällä hetkellä arvioltaan noin 200 transsukupuolista vankia. Niistä suurin osa suorittaa tuomiota miesten vankiloissa. Viime vuosien aikana on Britannian vankiloissa ollut kymmenkunta tapausta, joissa transsukupuolinen vanki on häirinnyt tai käyttänyt hyväksi naisvankia. Edellä mainittu tapaus on vakavuudeltaan ainutlaatuinen eikä ole syytä olettaa, että näin vakavia rikoksia tapahtuisi vankeusaikana kovin usein.

Suomen vankiloissa on toistaiseksi ollut vain yksittäisiä transsukupuolisia henkilöitä ja vankilasijoituksen osalta on ollut mahdollista käyttää yksilöllistä harkintaa. Jatkossa transsukupuolisten vankien määrä saattaa kasvaa hieman, mutta silloinkin on kyseessä pieni erityisryhmä, joka ei vankeusaikana vaadi kovin merkittäviä muutoksia nykyiseen toimintaan, jossa riskien arviointiin ja tuen tarpeeseen osataan kiinnittää varsin hyvin huomiota. Turvallisen sijoittamisen mahdollisuudet ovat parantuneet ja parantu-

Psykiatrinen vankisairaala
Vantaan yksikkö

Käyntiosoite:
Siltaniitynkuja 2
01260 Vantaa

Telekopio:
029 56 82449

Puhelin:
029 52 45742

massa entisestään uusien vankilatilojen valmistumisen myötä. Vankilasijoituksen suhteen on syytä pitää seksuaalirikollisten ja jengirikollisten kasvavaa määrää paljon suurempana ongelmana. Katson, että lakimuutokseen ehdotettu mahdollisuus poikkeuspäätöksen tekemiseen on turvallisen vankilasijoituksen osalta riittävä.

Sukupuoli-identiteetin vakiintuneisuuteen voi parhaiten ottaa kantaa tutkimisjakson jälkeen yksikössä, jossa on riittävä asiantuntemus arvion tekemiseen. Yksittäisen arviointikäynnin luotettavuus saattaa jäädä vaatimattomaksi jopa siinä tapauksessa, jos kyseessä on aiheeseen perehtynyt erikoislääkäri. HUS:in sukupuoli-identiteetin tutkimuspoliklinikan ylilääkärin näkemyksen mukaan yksittäisiä arviointikäyntejä ei voi suositella ja olen asiasta samaa mieltä. Sukupuoli-identiteetin vakiintuneisuuden selvittäminen on laadukkainta nykyisissä HUS:in ja TAYS:in tutkimusyksiköissä.

Alo Jüriloo
psykiatrian ja oikeuspsykiatrian erikoislääkäri
ylilääkäri

Vantaa, 26.10.2022

Psykiatrinen vankisairaala
Vantaan yksikkö

Käyntiosoite:
Siltaniitynkuja 2
01260 Vantaa

Telekopio:
029 56 82449

Puhelin:
029 52 45742